

Bociek

Biuletyn Klubu Przyrodników

Sprawozdanie Zarządu Klubu

z działalności w roku 2014 – str. 1-14

121 1/2015

Jak ulżyć rządowi i uratować budżet

Woda, jak wiadomo z lekcji przyrody, podlega prawu grawitacji, płynąc z miejsc wyżej położonych na leżące niżej. I strasznie trudno ją przekonać do pozostania w bezruchu, zawsze gdzieś wycieknie, przecieknie i popłynie dalej. Stąd biorą się potoki, strumienie, rzeczki, a w końcu duże rzeki, pracowicie toczące swoje wody w kierunku morza.

To powszechne prawo wydaje się jednak nieznanym licznym specjom od gospodarki wodnej i tzw. melioracji, według których każdą rzekę należy co jakiś czas „wyczyścić”, „odmulić”, „udroźnić” i ogólnie „wyremontować”, inaczej płynąca nią woda zatrzyma się i nie popłynie dalej. Udrażnianie wód wymaga środków i to niemałych, żeby je otrzymać z budżetu, a najlepiej z kasy Unii, trzeba przygotować i zatwierdzić dokumenty o charakterze planów. Właśnie najważniejsze z nich, przygotowane przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej i Zarządy regionalne - aktualizacje Planów Gospodarowania Wodami dla poszczególnych dorzeczy na lata 2015–2021, Plany Zarządzania Ryskiem Powodziowym oraz Program Wodno-Środowiskowy Kraju - od początku tego roku podlegały społecznym konsultacjom.

W projektach Planów Gospodarowania Wodami przedstawiono między innymi listy ponad 600 inwestycji, jakie miałyby być zrealizowane, mimo ich szkodliwego oddziaływania na wody, ze względu na rzekomym „nadzędnym interesie społecznym”. A jest to tylko wierzchołek góry inwestycji planowanych w najbliższych latach do wykonania, bo dla większości takiego oddziaływania w ogóle nie zidentyfikowano. W imię ochrony przed powodzią „udroźnieniem”, skutkującym przyspieszeniem spływu wód, mają być objęte setki niewielkich rzeczek i strumieni. W samym tylko woj. świętokrzyskim spośród inwestycji tego rodzaju, proponowanych w aktualizacji PGW, 56 planowanych jest na ciekach lub źródłowych odcinkach rzek o długości mniejszej niż 15 km. Ich łączny koszt to „tylko” kilkaset milionów złotych. Jeżeli zostaną wykonane, woda popłynie szybciej, bo o to przecież chodzi i zwiększy się zagrożenie powodzią na większych rzekach, do których spływają.

Ale tym zajmą się już całkiem inne plany, dotyczące realizacji inwestycji za równie „drobne” kwoty, wszak straty powodziowe powodowane spływającą tak sprawnie wodą, mają być niemałe. Na przykład projekt Planu Zarządzania Ryskiem Powodziowym regionu wodnego Warty szacuje wysokość średnich rocznych strat powodziowych na Warcie i jej dopływach, na około 65,6 mln zł. Wydawałoby się, że to sporo, ale, żeby je ograniczyć, proponuje się nakłady na realizację działań technicznych w wysokości... 4,2 mld zł, w tym 1,3 mld do roku 2021. Nawet gdyby, co oczywiście nie jest możliwe, powstała infrastruktura zredukowała straty do zera, to środki wydane w najbliższych latach zwróciłyby się za lat... 64. A kwota 4,2 mld to tylko jeden region wodny. Co można by za nią zbudować? Na przykład kilkanaście nowoczesnych szpitali.

A może by tak zostawić rzeki w spokoju? Zrozumieć wreszcie, że jeśli nie wydamy miliardów na przyspieszenie spływu wód w górze dorzeczy, nie trzeba będzie wydawać kolejnych na zabezpieczenie przed powodzią w dole? Czy to jest rozumowanie bardzo skomplikowane, wykraczające ponad możliwości pojmowania świata przez przeciętnego decydenta? Drawa i Płociczna w Drawieńskim Parku Narodowym, zupełnie nie „udrażniane”, ciągle płyną i co najważniejsze - niczego nie zalewają. Może więc są pieniądze, dziesiątki miliardów złotych, na szpitale, szkoły, żłobki, przedszkola, dworce kolejowe i co tam sobie jeszcze wymarzymy? Może wystarczyłoby ich nie marnotrawić na bzdurne i szkodliwe przyrodniczo projekty hydrotechniczne? Chyba że, co bardzo prawdopodobne, chodzi o coś zupełnie innego.

Andrzej Jermaczek

SPRAWOZDANIE Zarządu Klubu z działalności w roku 2014

CZŁONKOWIE KLUBU

W dniu 31 grudnia 2014 roku Klub liczył 683 członków. W roku 2014 w szereg Klubu wstąpiło 15 osób. Statystyka osób pochodzących z poszczególnych województw przedstawiała się następująco: dolnośląskie 35 osób, kujawsko-pomorskie 11, lubelskie 3, lubuskie 152, łódzkie 18, małopolskie 14, mazowieckie 20, opolskie 6, podkarpackie 1, podlaskie 4, pomorskie 21, śląskie 20, świętokrzyskie 3, warmińsko-mazurskie 9, wielkopolskie 321, zachodniopomorskie 41. Bieżącą składkę opłaciło 179 osób.

KOŁA TERENOWE

W ramach struktur organizacyjnych Klubu w roku 2014 działalność prowadziły cztery koła terenowe: pilskie, wolsztyńskie, poznańskie i jurajskie. Oprócz podejmowanych lokalnie interwencji Koła prowadziły samodzielne prace terenowe oraz były organizatorem spotkań i imprez związanych z ochroną przyrody.

PROJEKTY OCHRONY PRZYRODY

W ramach prac z zakresu czynnej ochrony przyrody realizowano następujące projekty:

1. „Ochrona muraw kserotermicznych w Polsce – teoria i praktyka”. Projekt realizowany od 1 stycznia 2010 r. Współfinanso-

wany przez Life+ i NFOŚiGW. W marcu 2014 r. definitywnie zakończono realizację projektu. Jego realizacja w 2014 obejmowała próby wykupienia kolejnych gruntów z cennymi murawami kserotermicznymi, dopilnowanie zatwierdzenia planów ochrony dla stworzonych w ramach przedsięwzięcia PZO oraz planu ochrony dla rezerwatu Słoneczne Wzgórze, a także przygotowanie raportu końcowego.

2. „Kontynuacja ochrony ekosystemów mokradłowych w Puszczy Drawskiej”. Zakończono realizację kilkuletniego projektu, w ramach którego usunięto inwazyjny gatunek obcy - tawułę kutnerową – z ok. 40 ha, zablokowano odpływ wody z torfowisk w 8 punktach, usunięto naloty brzozy z ok. 11 ha,

Budowa zastawki na mechowisku w Kosobudkach przez uczestników warsztatów praktycznej ochrony torfowisk zorganizowane w ramach projektu „Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodoglacjalnym krajobrazie Polski północnej” - lipiec 2014.

Fot. Dorota Horabik

założono system monitoringu poziomu wody na ok. 50 torfowiskach. Projekt podsumowano publikacją książkową.

3. „Ochrona torfowisk alkalicznych (kod 7230) w młodoglacjalnym krajobrazie Polski północnej”. Projekt zakłada czynną ochronę najważniejszych z punktu widzenia ochrony przyrody i najcenniejszych obszarów torfowisk alkalicznych Polski północnej w 29 obszarach Natura 2000 (86 obiektów o łącznej powierzchni blisko 1000 ha). Projekt realizowany jest w partnerstwie z RDOŚ Gdańsk i RDOŚ Olsztyn. Realizację projektu rozpoczęto we wrześniu 2012 r. W roku 2014 zrealizowano następujące zadania:

- zakupiono łącznie 16 ha gruntów,
- utworzono 2 rezerваты w ramach partnerstwa z RDOŚ w Gdańsku – Kruszynek i Mechowiska Sulęczyńskie, a dla Mechowi-

ska Radość i Kruszynek opracowano projekty planów ochrony tych rezerwatów,

- pierwszą część działań ochronnych (koszenia i wycinki) na części obiektów obejmujących łączną powierzchnię ok. 50 ha koszeń i ok. 40 ha wycinek,
- rozpoczęto opracowywanie dokumentacji projektowo-technicznej budowy zastawek na wszystkich obiektach, gdzie było to planowane,
- rozpoczęto opracowywanie dokumentacji przyrodniczej na potrzeby sporządzenia projektów planów ochrony 11 rezerwatów,
- uzyskano wymagane zgody na przeprowadzenie montażu urządzeń regulujących poziom wody zakłócony przez istnienie tam bobrowych,
- przeprowadzono zbiór części wegetatywnych i generatywnych skalnic

torfowiskowej na potrzeby wykonania badań genetycznych oraz namnożenia w warunkach in vitro, które w sezonie 2015 pozwoli wsiedlić te osobniki i wzmocnić populację,

- opracowano dokument na temat możliwości akumulacji węgla przez torfowiska alkaliczne.

4. „Ochrona torfowisk alkalicznych (kod 7230) południowej Polski”. Analogiczny projekt do realizowanego w Polsce północnej. Zakłada czynną ochronę najważniejszych z punktu widzenia ochrony przyrody i najcenniejszych obszarów torfowisk alkalicznych Polski południowej, w 24 obszarach Natura 2000 (97 obiektów o powierzchni od kilku arów do kilkudziesięciu ha). Projekt realizowany jest w partnerstwie z Gorczańskim Parkiem Narodowym, instytucją współfinansującym (oprócz funduszu Life+ i NFOŚiGW) jest Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie. Realizację projektu rozpoczęto we wrześniu 2014 r. Prace skupiały się na roz-

poznaniu własności gruntów, na których mają być realizowane działania z zakresu czynnej ochrony, wstępnych ustaleniach z właściwymi nadleśnictwami oraz regionalnymi dyrekcjami ochrony środowiska. W ramach projektu w roku 2014 zakupiono sprzęt służący do obserwacji hydrologicznych i analiz wody (urządzenia rejestrujące wahania poziomu wody wraz z piezometrami, kompaktowa, modułowa stacja meteorologiczna z transmisją danych GPRS, misa ewaporometryczna, lizymetr z systemem pomiaru i rejestracji ilości odcieku, zestaw pompowy, sonda EC do pomiaru zasolenia w glebie, przenośny miernik wieloparametrowy z elektrodami) oraz sprzęt do koszeń (tj. ciągnik kompaktowy – typu sadowniczo-ogrodniczego, dwa specjalistyczne ciągniki (kosiarki) jednoosiowe, przyczepa do ciągnika (kosiarki) jednoosiowego, przyczepa samochodowa do przewozu ciągnika kompaktowego, oraz 6 wykaszarek spalinowych), które mają służyć również w przyszłości do kontynuacji działań ochronnych.

Fot. Magdalena Makles

Wycinka zakrzewień na torfowisku w ramach warsztatów praktycznej ochrony torfowisk.

5. „Przebudowa oraz zmiana sposobu użytkowania zabytkowego budynku XVIII w. karczmy sądowej w Uniemyślu – „Uniemyśl, karczma sądowa (XVIII w.): kompleksowy remont, etap IV – wymiana stolarki okiennej i izolacje przeciwwilgociowe” – projekt dofinansowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programu Dziedzictwo Kulturowe z priorytetu 1: ochrona zabytków. W roku 2014 wstawiono komplet 34 drewnianych okien i wykonano brakujące izolacje przeciwwilgociowe w części murowanej zabytku. Dokonano również kompleksowego uprzątnięcia otoczenia karczmy, w tym wszelkich odpadów budowlanych.

6. Społeczny nadzór zarządzania najcenniejszymi lasami w Polsce. W projekcie jesteśmy partnerem Pracowni Na rzecz Wszystkich Istot, Oddział Podlaski. Wniesiono uwagi do projektów planów ochrony i zadań ochronnych: Wigierskiego, Magurskiego, Tatrzańskiego, Świętokrzyskiego i Poleskiego Parku Narodowego. Wniesiono uwagi do projektów planów urządzenia lasu nadleśnictw Tuczno, Człopa, Lutowiska i Stuposiany. Zorganizowano ogólnopolskie warsztaty dla przyrodników, kształtujące rozumienie gospodarki leśnej i ochrony ekosystemów leśnych, oraz umiejętności trafnego formułowania uwag i wniosków do nich.

Wszystkie powyższe projekty, z wyjątkiem ochrony muraw kserotermicznych i ochrony torfowisk Puszczy Drawskiej, będą kontynuowane w roku 2015.

W roku 2014 prowadzono monitoring efektów projektów zrealizowanych i zakończonych w latach poprzednich oraz podejmowano działania w kierunku ich utrzymania.

DZIAŁALNOŚĆ ROLNO-ŚRODOWISKOWA

Klub kontynuował rozpoczętą przed laty działalność ochroniarską w ramach prowadzonego gospodarstwa rolnego w Owczarach oraz posiadanych i dzierzawionych gruntów. W Owczarach kontynuowano wypas muraw kserotermicznych i hodowlę owiec, prowadzono założoną w 2004 roku szkółkę starych odmian drzew owocowych oraz kolekcję zachowawczą chwastów. W roku 2014 rozpoczęto nowy cykl realizacji programu rolnośrodowiskowego w ramach różnych wariantów pakietu 4 i 5 (ochrona siedlisk i zagrożonych gatunków ptaków) obejmujących murawy kserotermiczne w dolinie Odry (głównie w okolicach Owczar, Zatonii Dolnej i Cedyni), łąki w Koźminku, łąki nad Obrą, łąki i torfowiska nad Iłanką k. Torzymia i torfowiska nad Pliszką w Kosobudkach. Część gruntów, z uwagi na wprowadzone niekorzystne zmiany związane z tzw. degeneracyjną, wydzierżawiono. Łącznie programem rolnośrodowiskowym objęto ponad 90 ha gruntów - głównie muraw kserotermicznych, różnego typu łąk i torfowisk.

OPRACOWANIA I EKSPERTYZY

W roku 2014 Klub prowadził prace terenowe na potrzeby kilkunastu opracowań, na zlecenie różnych instytucji. Były to:

- Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych (MPPL) w Drawieńskim PN (DPN);
- Monitoring ptaków wodnych i błotnych na obszarze Drawieńskiego PN (kontynuacja projektu rozpoczętego w roku 2011;

w 2014 zamknięcie terenowej części projektu i raport podsumowujący prace);

- Inwentaryzacja ornitologiczna obszaru Natura 2000 „Bory Dolnośląskie” (GDOŚ);
- Inwentaryzacja pomników przyrody na terenie województwa lubuskiego (MGGP);
- Wykaz obszarów chronionych od wód zależnych (PectoreEko);
- Plany Zadań Ochronnych dla obszarów Natura 2000:

Fot. Dorota Horabik

Badanie torfu na jednym z obiektów projektu „Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodoglacjalnym krajobrazie Polski północnej” – Mielęcın Bukowo w Puszczy Drawskiej, czerwiec 2014.

Spotkanie Zespołu Lokalnej Współpracy dla obszaru „Opolska Dolina Nisy Kłodzkiej”.

Fot. Patryk Chapiński

Spotkanie Zespołu Lokalnej Współpracy w ramach PZO dla obszaru Natura 2000 Wilki nad Nysą w Nadl. Wymiarki - październik 2014.

Fot. Dorota Horabik

- * Bory Chrobotkowe koło Bytomca PLH080048 (RDOŚ Gorzów Wlkp.),
- * Bory Chrobotkowe Puszczy Noteckiej PLH080032 (RDOŚ Gorzów Wlkp.),
- * Wilki nad Nysą PLH080044 (RDOŚ Gorzów Wlkp.),
- * Dolina Skrwy Lewej PLH140051 (Uniwersytet Technologiczno – Przyrodniczy w Bydgoszczy),
- * Opolska Dolina Nisy Kłodzkiej PLH 160014 (RDOŚ Opole),
- * Żywocickie Łęgi PLH 160019 (RDOŚ Opole),
- * Przylęk nad Białą Głuchołaską PLH 160016 (RDOŚ Opole).

Na zlecenie RDOŚ w Warszawie Klub sporządził oraz uzupełnił 14 planów ochrony rezerwatów w województwie mazowieckim.

W roku 2014 kontynuowaliśmy i jednocześnie zakończyliśmy prace na potrzeby sporządzenia dwóch planów ochrony parków narodowych: Ujścia Warty (w tym obszaru Natura 2000) wspólnie z firmą MGGP z Krakowa oraz Drawieńskiego Parku Narodowego (w tym planu zadań ochronnych obszarów Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej i Lasy Puszczy nad Drawą) wspólnie z firmą Taxus z Warszawy.

Na zlecenie RDOŚ w Gorzowie Wlkp. opracowano i wydrukowano broszurę informacyjną „Plany zadań ochronnych w pigułce na przykładzie obszarów Natura 2000 w województwie lubuskim”.

Na zlecenie Transprojektu Gdańskiego wykonano opracowanie: Inwentaryzacja wybranych elementów przyrody na potrzeby decyzji środowiskowej dla modernizacji wału p-1 rzeki Odry gm. Głogów i Kotla.

Fot. Dorota Horabik

Spotkanie Zespołu Lokalnej Współpracy w ramach PZO dla obszaru Natura 2000 Bory Chrobotkowe koło Bytomca w Nadl. Cybinka - wrzesień 2014.

EDUKACJA I PROMOCJA OCHRONY PRZYRODY

Klub był organizatorem kilkunastu imprez i spotkań odbywających się w Stacji w Owczarach oraz Stacji Terenowej w Uniemyślu.

W Owczarach tradycyjnie odbywały się cykliczne spotkania, szkolenia i zajęcia edukacyjne:

- w lutym warsztaty szczepienia drzewek owocowych,
- w kwietniu - Wiosenne Spotkanie z Łąką (ok. 30 uczestników),
- w lipcu - Letnie Spotkanie z Łąką (ok. 60 uczestników) i warsztaty ceramiczne,
- we wrześniu – Jesienne Spotkanie z Łąką (ok. 50 uczestników).

W ramach działalności Stacji Terenowej w Uniemyślu zorganizowano kilka imprez i zajęć edukacyjnych, w tym:

- tradycyjna wiosenna impreza – Tropienie wiosny w Uniemyślu. W 2014 r. w ramach imprezy odbyła się wycieczka szlakiem

Natura 2000 Góry Kamienne oraz warsztaty z art-recyklingu. Wzięło w nich udział 27 osób,

- dzień otwartych domów przysłupowych – cykliczna impreza na trójstyku Polski, Czech i Niemiec, w trakcie której właściciele domów przysłupowych zapraszają do ich zwiedzania. Organizator – Kraina Domów Przysłupowych. Sudecka Stacja KP bierze udział w imprezie już od kilku lat. W roku 2014 w spotkaniu udział wzięły 34 osoby,
- europejskie dni dziedzictwa – Sudecka Stacja Terenowa Klubu w Uniemyślu była na liście zabytków do odwiedzenia, jako jeden z unikatowych domów przysłupowych. W spotkaniu udział wzięło 38 osób,
- spotkanie z mieszkańcami wsi Uniemyśl i sympatykami Stacji, podczas którego opowiedzieliśmy o działalności Klubu, przedstawiliśmy dotychczasowy przebieg remontu karczmy i dyskutowaliśmy

Fot Ewa Drewniak

Wiosenne Spotkanie z Łąką w Owczarach - kwiecień 2014.

Zajęcia edukacyjne w Owczarach dla najmłodszych.

Fot Ewa Drewniak

Jesienne Spotkanie z Sadem w Owczarach 27.09.2014.

Fot Ewa Drewniak

Druga edycja akcji Mural Muzeum Łąki w Owczarach.

Fot Ewa Drewniak

Akcja wycinki ekspansywnych zarośli na murawach kserotermicznych w Owczarach.

Fot Ewa Drewniak

o perspektywach rozwoju karczmy oraz regionu. W spotkaniu udział wzięło 55 osób,

- historyczna inscenizacja sądu wiejskiego w karczmie sądowej – Sudeckiej Stacji KP. Udział w inscenizacji wzięło ponad 150 osób!
- spotkanie z sową w Uniemyślu – pierwsze spotkanie w ramach założonego przez KP Kółka Przyrodniczego skupiającego dzieci i młodzież z Uniemyśla i okolic,
- wizyta gości z Białorusi w składzie przedstawicieli białoruskiego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz dyrektorów teatrów białoruskich i właścicieli obiektów zabytkowych.

W ramach działalności Stacji dodatkowo podjęto działania mające na celu poprawę warunków siedliskowych na torfowisku przejściowym k. Uniemyśla (poprzez wycięcie kilkunastu świerków i nalotu kruszyny na pow. ok. 0,5 ha – w ramach mini Funduszu KP, z udziałem 10 wolontariuszy. Działanie było

kontynuacją prac prowadzonych przez Klub „Ochrona i odtwarzanie zagrożonych siedlisk hydrogenicznych w Sudetach Środkowych” dofinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz NFOŚiGW, przy udziale Lasów Państwowych.

Pracownik Stacji brał udział w zimowych liczeniach nietoperzy w Sudetach, zorganizowanych przez PTPP proNatura w ramach projektu „Podkowiec+” oraz w obozie obrączkowania ptaków „Bukówka” w Sudetach Środkowych.

W lutym w Łagowie zorganizowano XXXII Zjazd Klubu. W kwietniu odbyła się sesja naukowa pt. „Dzikość, pierwotność, naturalność – czy jeszcze ważne w ochronie przyrody?”, w której uczestniczyło ok. 60 osób.

W ramach realizowanych projektów Klub zorganizował kilka spotkań, konferencji i warsztatów.

W marcu zorganizowano XXXII Lubuski Konkurs Przyrodniczy dla uczniów szkół pod-

Zjazd Klubu Przyrodników - luty 2014.

Fot. Dorota Horabik

Fot. Dorota Horabik

Zjazd Klubu Przyrodników - luty 2014.

stawowych i gimnazjów, w którym wzięło udział około 100 uczniów z 20 szkół. W kwietniu, w Świebodzinie odbył się także etap ponadregionalny Konkursu współorganizowany z PTOP „Salamandra”.

W lipcu, na torfowisku Kosobudki w dolinie Pliszki Klub zorganizował warsztaty z zakresu czynnej ochrony torfowisk. Zajęcia obejmowały praktyczne wykonanie drewnianych zastawek oraz usuwanie nalotów drzew z powierzchni torfowiska. W warsztatach udział wzięło 14 osób.

W roku 2014 Klub kontynuował konkursy na tzw. mikroprojekty wspierane ze środków utworzonego MiniFunduszu niewielkich projektów dotyczących aktywnych działań na rzecz ochrony przyrody. W roku 2014 w ramach funduszu dofinansowano miniprojekty pt.:

1. Czynna ochrona muraw kserotermicznych Góry Gipsowej.

2. Czynna ochrona torfowiska przejściowego koło Uniemyśla.
3. Czynna ochrona polan Wierzejskich II (zakup kosy spalinowej).
4. Działania ochronne w kolonii nocka dużego we wsi Krzywa.
5. Działania ochronne w kolonii nocka dużego w Zielonowie.

Klub prowadził serwis internetowy. W roku 2014 na stronie kp.org.pl odnotowaliśmy ok. 45 tys. odwiedzin pochodzących z kilkudziesięciu krajów. Najwięcej gości zagranicznych pochodziło z Niemiec, Wielkiej Brytanii, USA, Brazylii i Holandii. Z terenu Polski odnotowano 42,5 tys. wizyt. W czołówce miast, z których pochodziły osoby odwiedzające naszą stronę znalazły się: Warszawa, Poznań, Kraków, Wrocław i Szczecin.

W roku 2014 Klub był stale obecny na portalu społecznościowym Facebook.

W serwisie e-mailowym „Wiadomości KP” ukazało się kilkadziesiąt informacji na temat

aktualnych wydarzeń i problemów ochrony przyrody. Wiadomości KP prenumerowało ponad 1100 osób.

Klub powiększył o kilkadziesiąt pozycji zbiory biblioteczne.

Pracownicy Klubu, jako zaproszeni goście uczestniczyli w roli prelegentów w kilkunastu spotkaniach oraz imprezach poświęconych ochronie przyrody i edukacji przyrodniczej organizowanych przez różne instytucje oraz organizacje.

WYDAWNICTWA

Wydano książkę Ryszarda Kulika „Człowiek wobec natury - psychologia ochrony przyrody”, 4 zeszyty biuletynu Bociek oraz 4 zeszyty Przeglądu Przyrodniczego.

Opolski Urząd Marszałkowski wydał przygotowaną przez Klub książkę „Ochrona i odtwarzanie naturalnego charakteru rzek i dolin rzecznych na przykładzie rzeki Stobrawy”.

ORGANIZACJA PRACY

Na koniec roku 2014 Klub zatrudnił 22 osoby, spośród których większość (19 osób) stanowili specjaliści z zakresu ochrony przyrody (biologii, leśnictwa, ochrony środowiska, geologii). W ramach realizowanych zleceń oraz projektów Klub zatrudnił ok. 30 osób w oparciu o umowę o dzieło.

INTERWENCJE I UCZESTNICTWO

Podobnie jak w latach poprzednich Klub aktywnie włączał się w procedury administracyjne oraz procesy opiniowania różnych aktów prawnych związanych czy mających istotny wpływ na ochronę przyrody. W roku 2014 kontynuowano zaangażowanie interwencyjne w ok. 100 sprawach w różnych

miejscach w Polsce i bieżące opiniowanie projektów dokumentów, aktów prawnych itp.

Kontynuowano zaangażowanie w działalność CEEWeb (sieć organizacji na rzecz różnorodności biologicznej w Europie środkowo-wschodniej) i jej aktywności.

W roku 2014 Klub wystąpił ze Związku Stowarzyszeń na Rzecz Odpowiedzialnego Leśnictwa (FSC).

Pracownicy Klubu brali udział w pracach różnych instytucji, gremiów naukowych czy organizacji pozarządowych, których zadaniem było m.in. opiniowanie, opracowanie wytycznych i wskazówek do zarządzania oraz planowania ochrony przyrody.

Członkowie Klubu i pracownicy brali udział w wielu seminariach, konferencjach i sesjach naukowych, w tym międzynarodowych, poświęconych ochronie przyrody.

Pracownicy Klubu udzielili telefonicznie, pocztą elektroniczną lub osobiście kilkuset porad i wskazówek dotyczących ochrony przyrody.

Pracownicy Klubu brali udział w: Procesie Biogeograficznym dla regionu alpejskiego i w zorganizowanych przez CEEWeb warsztatach dotyczących lasów w ramach tego procesu, w pracach Grupy Roboczej ds. Zarządzania Obszarami Natura 2000 przy Dyrekcji Generalnej Środowisko KE, pracach grupy roboczej ds. wytycznych „Natura 2000 a Leśnictwo” organizowanych przez DG ENVI KE, warsztatach dot. Prośrodowiskowego Rolnictwa w Serbii organizowanych przez CEEWeb. Uczestniczyli w międzynarodowej konferencji dotyczącej ochrony torfowisk wysokich zorganizowanej w ramach projektu LIFE na torfowisku Aukštumala w delcie Niemna na Litwie oraz w pracach przygotowawczych do międzynarodowej aplikacji dotyczącej ochrony torfowisk w krajach bałtyckich i w Polsce.

Rospuda.

Fot. Filip Jarzombkowski

SPRZĘT, GRUNTY ORAZ INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

W roku 2014 Klub sprzedał dwa samochody terenowe, jednocześnie dokonał znaczących zakupów środków trwałych w postaci:

- ciągnika ogrodniczo-sadowniczego,
- 2 ciągników jednoosiowych (kosiarek),
- samochodu terenowego typu pickup,
- przyczepy samochodowej,
- 6 wykaszarek – kos spalinowych,
- kompleksowej stacji meteorologicznej,

- 2 komputerów typu laptop,
- 2 komputerów polowych z GPS,
- innego, drobnego sprzętu biurowego.

W ramach realizowanego projektu ochrony torfowisk alkalicznych w Polsce północnej Klub wykupił ok. 15 ha gruntów położonych w 2 obiektach – Sulęczyńskie Mechowiska (gdzie utworzono już rezerwat przyrody) i Dolina Rospudy, gdzie rozpoczęliśmy starania o utworzenie rezerwatu.

Rez. Mechowiska Sulęczyńskie.

Fot. Robert Staniło

Działania Klubu Przyrodników Koło Poznańskie w 2014 roku

W ubiegłym roku Klub Przyrodników Koło Poznańskie (KPKP) działał w wielu obszarach.

Jednym z nich była czynna ochrona płazów realizowana od 6 lat.

W roku 2014 pomagaliśmy płazom dostać się do miejsc rozrodu przy ulicy Lutyckiej (przy finansowym wsparciu Zarządu Dróg Miejskich; w bieżącym sezonie przenieśliśmy 580 płazów z 7 gatunków - głównie żaby z grupy zielonych, oraz brunatnych, a także grzebiuszki). Łącznie od początku akcji przenieśliśmy 5858 płazów z 11 gatunków (od 2009 r.). Kolejne stanowiska to ulica Wrzesińska (657 os. z 2 gatunków, dominacja ropuchy szarej), oraz ulica Krzesiny (353 os. z 5 gatunków, dominacja ropuchy szarej). Obie lokalizacje obsługiwane były przez wolontariuszy z Koła Naukowego Przyrodników UAM. Ponadto działania rozszerzyliśmy o jedną nową lokalizację na ul. Strzeszyńskiej, gdzie prowadzony był monitoring śmiertelności i interwencyjne przenoszenie płazów. Na powyższe działania uzyskaliśmy stosowne zezwolenia z RDOŚ. Członkowie naszego koła wystąpili na studenckiej konferencji herpetologicznej przedstawiając wpływ ul. Lutyckiej na rozmieszczenie żab brunatnych w dolinie Bogdanki jako podsumowanie kilkuletnich badań.

Ponadto kontynuowaliśmy przy finansowym wsparciu Urzędu Miasta Poznania projekt *Atlas płazów Poznania*. Wyniki są dostępne online na stronie ArcGIS (<http://arcgis/1HTK5re>, ryc. 1). Każdy zainteresowany może zobaczyć gdzie na terenie miasta można znaleźć określone gatunki płazów oraz jaki jest potencjalny zasięg ich migracji od zbiornika rozrodczego. Projekt ma na celu inwentaryzację miejsc rozrodu płazów na terenie miasta i poznanie składu gatunkowego zasiedlających je populacji płazów. W konsekwencji ma umożliwić uwzględnianie potrzeb ekologicznych tej, a przy okazji także innych grup zwierząt w procesach planistycznych. Podsumowanie projektu znalazło się w artykule w nr 2/2014 Przeglądu Przyrodniczego.

Przygotowaliśmy projekt uchwały powołującej obszar chronionego krajobrazu (OChK) na terenie gminy Stęszew o nazwie „Dolina Samicy Stęszewskiej i korytarze ekologiczne koło Dębna” i jest on obecnie na etapie rozpatrywania przez urząd gminy.

Głównym celem tego obszaru chronionego będzie zabezpieczenie obszarów korytarzy ekologicznych, którym zagraża ekspansja zabudowy na tereny otwarte i zabudowywanie brzegów jezior i cieków wodnych. Teren planowanego OChK pokrywa się po części z dwoma obszarami Natura 2000, jednak te formy ochrony nie są w stanie w dostatecznym stopniu przeciwdziałać rozproszonym zagrożeniom.

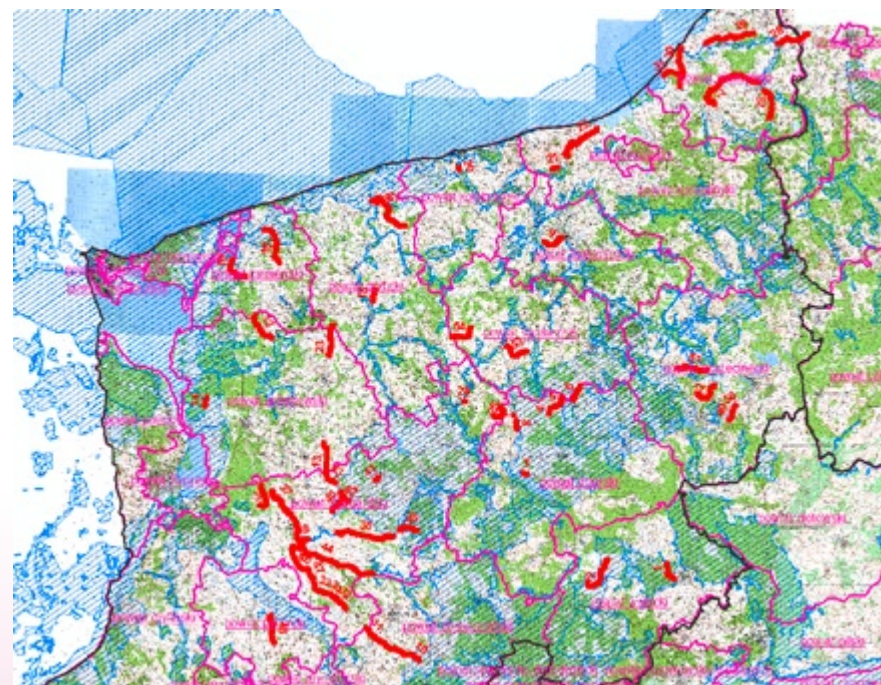
Wiele czasu niestety zajmuje nam szeroko pojęta działalność interwencyjna w obronie przyrody. Uczestniczymy na prawach strony w postępowaniu administracyjnym ws. wycinki drzew i krzewów na ok. 1,5 km zadrzewionego rowu melioracyjnego. Zarówno organ prowadzący postępowanie, jak również instytucje i osoby w nim uczestniczące lub opiniujące nie chcą zaakceptować argumentacji, że usuwanie drzew i krzewów powinno być nie tylko standardowo rozpatrywane w kontekście zgody na ich usunięcie, jeśli są starsze niż 10 lat. Powinno być także przedłożone do RDOŚ celem wydania zezwolenia na odstępstwo od zakazu niszczenia siedlisk gatunków chronionych, np. ptaków (na podstawie art. 52 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie przyrody). W Polsce zazwyczaj nie uwzględnia się tego zakazu, i zakrzewienia rosnące na poboczach dróg, na skrajach cieków i rowów melioracyjnych są masowo usuwane bez jakiegokolwiek nadzoru ze strony RDOŚ. Głównymi sprawcami tych działań są zarządy dróg różnych szczebli wycinające krzewy na poboczach dróg oraz instytucje zarządzające ciekami i rowami melioracyjnymi wycinające krzewy przy liniowych elementach wodnych. W mniejszym stopniu i bardziej punktowo zakrzewienia wycinają rolnicy. W ten sposób kumulacyjnie bardzo szybko zmniejsza się w skali kraju ilość i powierzchnia siedlisk ptaków rolniczego krajobrazu półotwartego

z rodzaju trznadel, pokrzewka, dzierzba, a w konsekwencji także ich liczebność, co widoczne jest przykładowo w wynikach programu MPPL i w literaturze.

W podobnej sprawie zwróciliśmy się do szczecińskiego RDOŚ rok temu w kwietniu z prośbą o interwencję gdyż dowiedzieliśmy się, że Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie planuje wykonanie w okresie od maja do sierpnia 2014 roku 42 przedsięwzięć na ponad 300 km cieków polegających głównie na konserwacji i modernizacji cieków na obszarze województwa zachodniopomorskiego (ryc. 2). W zakresie tych przedsięwzięć znajdowały się takie działania, jak: wycinka krzewów, oczyszczanie brzegów i kształtowanie koryta cieków. Działania te miały być realizowane na brzegach wód płynących i w ich korycie będących siedliskiem zwierząt i roślin chronionych, a w części przypadków także na obszarach Natura 2000 lub chronionych krajowymi formami ochrony przyrody. Z naszej wiedzy wynikało, że na czynności te inwestor nie uzyskał zgody RDOŚ na odstępstwo od zakazów w stosunku do dziko występujących gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną. Wnosiliśmy, że ze względu na bardzo dużą skalę tych przedsięwzięć mogą one stanowić znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko i nosić znamiona szkody w środowisku. Wobec tego prosiliśmy o rozważenie czy nie kwalifikują się one jako całość do oceny oddziaływania na środowisko. Niestety mimo wielokrotnych wezwań kierowanych do instytucji dokładnie od roku, nie otrzymaliśmy odpowiedzi od RDOŚ Szczecin czy i na jakie przedsięwzięcia organ wydał zezwolenie, oraz czy wszczął jakiekolwiek postępowania. Jednocześnie zwróciliśmy się na kilku listach mailingowych i forach internetowych o profilu przyrodniczym i ornitologicznym z apelem o

Ryc. 1. Atlas rozmieszczenia ptaków na terenie miasta Poznań – przykładowy wygląd strony z włączonymi zasięgami migracji kilku gatunków ptaków.

Ryc. 2. Mapa rozmieszczenia przedsięwzięć konserwacji cieków (czerwone linie) na terenie woj. zachodniopomorskiego w 2014 r. na tle obszarów N2000 (niebieski szraf) (Oprac. własne na podstawie danych inwestora).

pomoc w zebraniu prostych danych terenowych z ww. cieków celem dostarczenia ich do RDOŚ. Obserwacje ptaków lub płazów (a wszystkie gatunki tych grup kręgowców są chronione) w siedliskach w ww. ciekach lub w zadrzewieniach nad ciekami będącymi przedmiotem inwestycji mogły bowiem stanowić podstawę do konieczności uzyskania derogacji z wyżej cytowanego art. 52 ustawy o ochronie przyrody, i w ten sposób sprawić, by przedsięwzięcia o tak znaczącej skali były nadzorowane przez RDOŚ. Spotkało nas rozczarowanie, gdyż jedynie kilka osób nam w ogóle odpowiedziało, mimo że przyrodników w województwie zachodniopomorskim jest przynajmniej kilkudziesięciu. Można to niestety podsumować w ten sposób, że wielu jest obserwatorów przyrody, ale wśród nich niewiele jest prawdziwych przyrodników, osób gotowych poświęcić swój czas i wysiłek, by tej przyrodzie pomóc.

Wspomagaliśmy też Górnośląskie Towarzystwo Przyrodnicze przy postępowaniu przed WSA w sprawie niedopełnienia obowiązku rzetelnego sporządzenia raportu OOS przy wydawaniu decyzji środowiskowej dla obwodnicy Pszczyny i Wodzisławia Śląskiego. Sprawa tej drugiej obwodnicy zakończyła się sukcesem - sąd uznał racje skarżących przyrodników, że poprawna inwentaryzacja przyrodnicza musi być dokonana na etapie pierwszego raportu oddziaływania na środowisko, a nie dopiero przy powtórnym raporcie OOS.

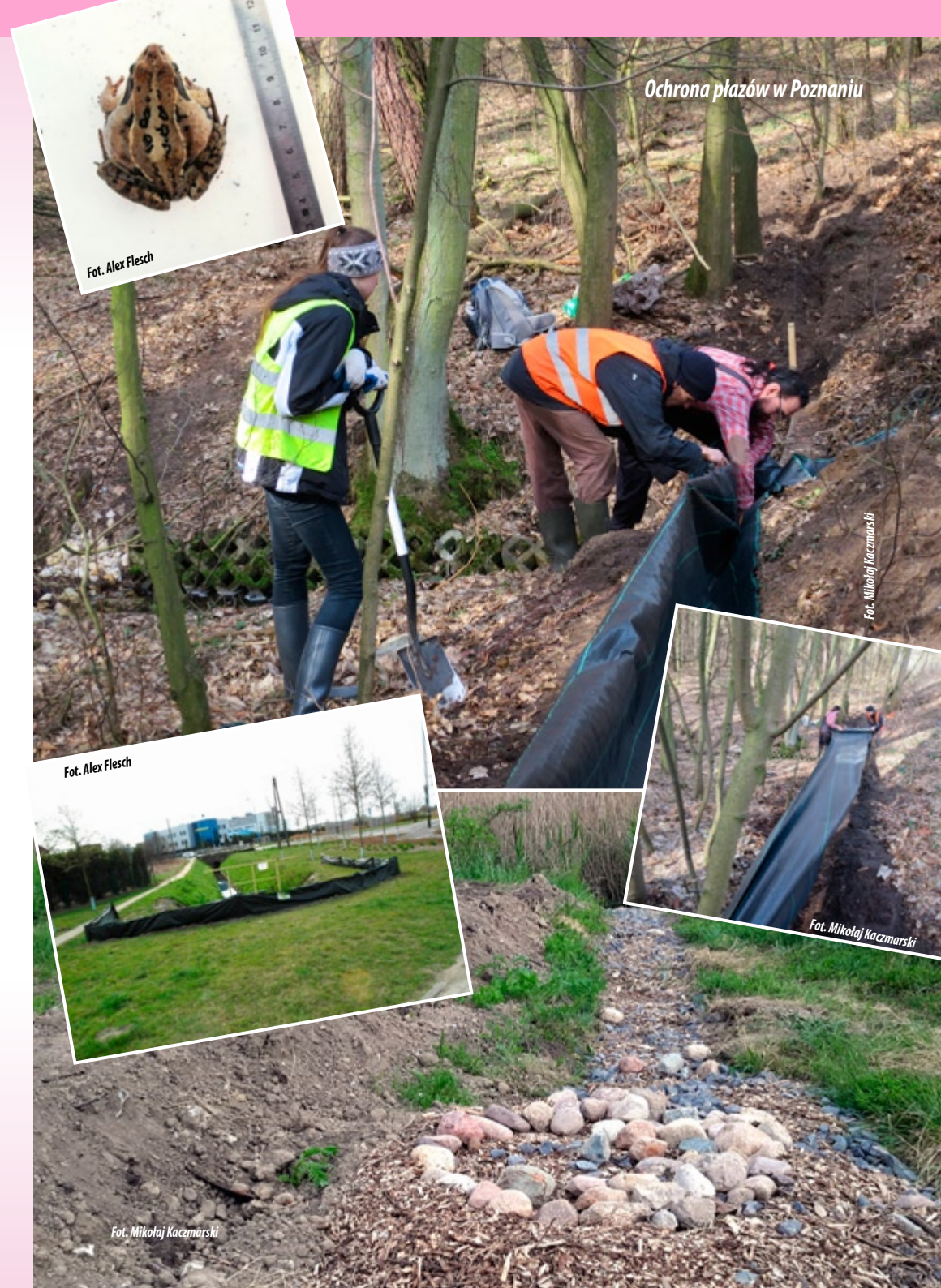
Innymi działaniami interwencyjnymi jakich się podejmowaliśmy były: - odbieranie od ludzi nietoperzy z mieszkań (w sumie 93 interwencje), - rozmowy z zarządcami budynków odnośnie prawidłowego postę-

powania w czasie termomodernizacji budynków, - pouczenia rolników wycinających drzewa i krzewy, wyrzucających i palących śmieci w otwartym terenie, - zapytania do urzędów gmin ws. legalności wycinek drzew i krzewów. Ponadto: - przeprowadzaliśmy monitoringi chiropterologiczne (w Poznaniu i na terenie kraju), - składaliśmy uwagi do miejscowych planów i studium na terenie Poznania, - organizowaliśmy wycieczki przyrodnicze, - dawaliśmy wywiady do lokalnych mediów na aktualne przyrodnicze tematy (termomodernizacja, rozpoznawanie ptaków po śpiewach), - ankietowaliśmy posiadaczy gruntów na obszarach dwu użytków ekologicznych w Poznaniu (Bogdanka I" oraz „Bogdanka II") celem wypracowania w późniejszym czasie planów ochrony dla tych obszarów, - zbieraliśmy dane dotyczące ofiar kolizji nietoperzy z samochodami, - zajmowaliśmy się edukacją przyrodniczą dla szkół podstawowych i gimnazjów, - przeprowadzaliśmy inwentaryzację na terenie planowanych użytków ekologicznych pozyskując dane o nowych stanowiskach chronionych gatunków grzybów, roślin (storczyki) i zwierząt (ptaki i ssaki) oraz wstępne rozpoznanie nietoperzy w okresie hibernacji oraz rozrodu na terenie Twierdzy Chełmno i Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego.

Wobec faktu szybkiego rozwoju gospodarczego polska przyroda jest i będzie nadal w szybkim tempie niszczone. Serdecznie zapraszamy do współpracy z nami osoby z powiatu poznańskiego i innych części Wielkopolski, gdyż zaangażowani przyrodnicy są bardzo potrzebni, by choć trochę powstrzymać te niekorzystne zmiany.

Tomasz Kniola

Ochrona płazów w Poznaniu

Sprawozdanie z działalności Wolsztyńskiego Koła Klubu Przyrodników w 2014 roku

Fot. Małgorzata Buda - wszystkie

Wolsztyńskie Koło Klubu Przyrodników liczy ponad 30 członków, z czego większość stanowią uczniowie Liceum Ogólnokształcącego w Wolsztynie.

Działalność Koła dotyczy przede wszystkim edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych, ale również interwencji w przypadkach stwierdzonych działań zagrażających środowisku przyrodniczemu.

W kwietniu zorganizowaliśmy już po raz czternasty Konkurs Przyrodniczy dla uczniów szkół podstawowych gminy Wolsztyn i gmin ościennych. Celem konkursu jest wzbudzenie zainteresowań dzieci naukami przyrodniczymi, zapoznanie z lokalną przyrodą oraz promowanie zachowań prozdrowotnych. Działalnością edukacyjną objęliśmy również starsze grupy. Wiosną Marta Jermaczek-Sitak poprowadziła warsztaty „Woda nas uwodzi” dla dwóch grup młodzieży licealnej. W maju i czerwcu odbyły się zajęcia terenowe w ramach „Zielonych Szkół” w Owczarach i na terenie Parku Narodowego „Ujście Warty” oraz w Parku Krajobrazowym Chełmy na Pogórze

Kaczawskim z bazą noclegową w Myśliborzu. Jesienią „Zieloną Szkołę” zorganizowaliśmy w Sierakowskim Parku Krajobrazowym. Zajęcia terenowe dla młodzieży organizowaliśmy również w ramach jednodniowych wycieczek, np. do rezerwatu przyrody „Meteoryt Morasko” oraz do Wielkopolskiego Parku Narodowego. Edukację młodzieży prowadziliśmy nie tylko na lądzie. Organizowane przez nas spływy kajakowe dla młodzieży i dorosłych Dojca, Obrą, Obrzycą, Pliszką, Południowym Kanałem Obry czy Szlakiem Konwaliowym okazały się dobrym sposobem na poszerzenie wiedzy przyrodniczej. Zajęcia te były również okazją do przygotowanie ucznia do finału centralnego Olimpiady „Zasoby wodne Polski”.

Tradycyjnie prowadziliśmy mini-wycieczki traktujące o lokalnej przyrodzie dla grup studenckich z Wydziału Turystyki i Rekreacji AWF Poznań.

Tradycyjnie a jednak w nowej odsłonie...

czyli XXXIII Zjazd Klubu Przyrodników

Fot. Ewa Drewniak - wszystkie

Koło Wolsztyńskie prowadzi również działania interwencyjne, m.in. w sprawach powstających licznie kopalni torfu w dolinie Dojcy (m.in. nowych kopalni torfu w Chorzeminie, gm. Wolsztyn i w Kuźnicy Zbąskiej, gm. Rakoniewice). W związku z narastającym wciąż problemem powstawania nowych zbiorników wodnych na tym obszarze opracowaliśmy mapę zbiorników antropogenicznych w zlewni rzeki Dojcy. Zgłaszaliśmy również swoje obawy w sprawie ogławiania drzew w Komorowie (gm. Wolsztyn), wycinki drzew w Wolsztynie (gm. Wolsztyn), w Rudnie (gm. Wolsztyn) oraz w Kuźnicy Zbąskiej (gm. Rakoniewice).

Na bieżąco publikujemy artykuły o tematyce przyrodniczej w lokalnej prasie (m.in. w Głosie Wolsztyńskim).

Małgorzata Buda

**Tradycyjnie, bo jak co roku odbyło się spotkanie członków i sympatyków Klubu Przyrodników, a dlaczego „w nowej odsłonie”?
Bo tym razem spotkaliśmy się w nowym miejscu
– naszej Stacji Terenowej Klubu w Owczarach.**

Zjazd odbył się w dniach 27 lutego – 1 marca, a skąd decyzja o zmianie miejsca corocznych Zjazdów? Chcieliśmy zaprezentować członkom Klubu efekt prowadzonych w ostatnich latach remontów i modernizacji Stacji Terenowej. Większość członków, z którymi mamy okazję spotykać się co roku, nigdy nie widziała naszej Stacji, w której prowadzone są m.in. zajęcia edukacyjne i której pracownicy zajmują się czynną ochroną muraw kserotermicznych, rzadkich gatunków chwastów polnych i starych odmian drzew owocowych. W Stacji znajduje się również Muzeum Łąki, o czym dumnie informuje mural wykonany na jej ścianach. Tutaj również znaleźć można bazę noclegową, z której można skorzystać podczas wycieczek na okoliczne murawy kserotermiczne czy do Parku Narodowego „Ujście Warty”. Tego wszystkiego można było się dowiedzieć w pierwszym dniu Zjazdu, kiedy to została przedstawiona historia i perspektywy rozwoju tego miejsca. Chwilę później została zaprezentowana nasza druga Stacja Terenowa, a mianowicie Karczma Sądowa w Uniemyślu koło Lubawki. Od 2008 roku prowadzone są działania zmierzające do przywrócenia świetności zabytkowej karczmy sądowej, w której powstaje ośrodek działający na rzecz ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Sudetów. Więcej o naszych stacjach terenowych możecie dowiedzieć się z naszej strony internetowej czy ze stron każdej stacji na portalu Facebook.

Po kolacji członkowie Piłskiego Koła Klubu Przyrodników podzielili się z nami przyrodniczymi wrażeniami z Syberii, a następnie z kolejnymi prelegentami mogliśmy przenieść się na bagna Białorusi czy poznać bliżej Łuk Mużakowa. Wrażeniami można było się jeszcze długo dzielić przy ognisku, które mimo niezbyt dobrej pogody cieszyło się dużym powodzeniem.

W sobotni poranek tradycyjnie odbyło się Walne Zgromadzenie Członków Klubu Przyrodników, jednak z uwagi na brak quorum zostało przełożone na późniejszy termin. Tym czasem mogliśmy przybliżyć realizowane przez Klub projekty, m.in. te dotyczące ochrony torfowisk alkalicznych w Polsce, realizowanych planów zadań ochronnych czy przybliżyć tematykę uczestnictwa społecznego w zarządzaniu cennymi przyrodniczo lasami. Po krótkiej przerwie odbyło się zaplanowane wcześniej Walne Zgromadzenie, na którym Prezes Klubu Robert Stańko przedstawił sprawozdanie z działalności Klubu za miniony rok oraz opowiedział o planowanych pracach w bieżącym roku, o czym możecie przeczytać również w tym numerze Boćka! Sprawozdanie z części finansowej przedstawił Paweł Pawlaczek - Skarbnik Klubu, swoją działalność za rok 2014 przedstawiły również koła terenowe: piłskie, poznańskie i wolsztyńskie. Po dyskusji na temat działalności Klubu oraz wyborze Komisji Rewizyjnej na kolejne lata powróciliśmy do kolejnych prezentacji, które dotyczyły inwentaryzacji lubuskich pomników przyrody, ochrony wybranych rezerwatów Niziny Mazowieckiej czy bogactwa mykologicznego Kampinoskiego Parku Narodowego, ale również dowiedzieliśmy się sporo o elementach biologii lęgowej gągoła. Po przerwie obiadowej została nam przybliżona tematyka uwarunkowań hydrologicznych rezerwatów torfowiskowych Niecki Gródzicko-Michałowskiej oraz walorów przyrodniczych Borów Kujańskich. Zmierzyliśmy się również z problematyką zanikających zadrzewień przydrożnych.

Po krótkiej przerwie kawowej nadszedł czas dyskusji na temat czy każda inwestycja szkodzi przyrodzie na przykładzie wyników monitoringu przyrodniczego prowadzonego na terenie rezerwatu Bagno Chłopy i rozważań dotyczących biernej ochrony przyrody,

Fot. Tomasz Krzyków

oraz tego jak trudno jest nic nie robić. Sobotnie wystąpienia prelegentów zostały zakończone wystąpieniem dotyczącym edukacji przyrodniczej i konieczności jej propagowania.

Po kolacji, pełni sił powróciliśmy na salę, by wziąć udział w corocznej aukcji na rzecz MiniFunduszu oraz Stacji Terenowej w Uniemyślu. W tym roku uczestnicy Zjazdu wykazali się niebywałą hojnością, jeśli chodzi o ilość podarowanych rzeczy na aukcję, a były to zarówno poradniki, beletrystyka, rękodzieła, jak również domowe przetwory - nie tylko do zjedzenia, ale i do wypicia! Licytacja była długotrwała i zażarta (na szczęście obyło się bez ofiar), ale dzięki temu w tym roku zebraliśmy naprawdę dużą sumę pieniędzy. Licytującym bardzo serdecznie dziękujemy!

Ale to nie był koniec sobotnich atrakcji, tuż po licytacji Pan Tomasz Ogrodowczyk przybliżył nam pracę nad wznowioną serią tzw. zielonych książek Włodzimierza Puchalskiego. Mogliśmy podziwiać efekty prac nad rekonstrukcją zdjęć, czy podglądać prace

aktorów i naturszczyków w studiu nagraniowym, oraz wysłuchać fragmentów opowiadań. Następnie, dzięki cyklowi diaporam zatytułowanych „Na osi czasu”, przenieśliśmy się w nieco bardziej magiczny świat.

Ostatni dzień Zjazdu oczywiście również był bardzo owocny, bowiem dowiedzieliśmy się jak szczepić drzewka owocowe i sami mogliśmy się przekonać, że nie jest to tak prosta sprawa i wymaga sporej wprawy.

Mimo chłodu i wietrznej pogody część uczestników Zjazdu wzięła udział w zaplanowanej wycieczce do Parku Narodowego „Ujście Warty”. Spacerując po tzw. betonce, mogliśmy zapoznać się z jego walorami przyrodniczymi. Dla niektórych była to pierwsza, ale jak zapewniali na pewno nie ostatnia wizyta w tym miejscu.

Już dziś zapraszamy na kolejne spotkanie, może znowu w Stacji Terenowej w Owczarach, a może już w Uniemyślu? Zobaczymy za rok!

Dorota Horabik

(Nie)pospolita okrzężnica

Wśród roślin wodnych jest to roślina bardzo pospolita, wręcz powiedzieć wszędobylska. Nie ma bowiem szczególnych wymagań siedliskowych. Lubi płytkie wody w starorzeczach i stawach, jak również niewielkie oczka wodne, zbiorniki okresowe oraz rowy. Wszędzie tam, gdzie płytka woda stagnuje, spotkać ją można łąnowo, w zwartych jednogatunkowych płatach. Tak można by najkrócej opisać okrzężnicę bagienną (*Hottonia palustris*), roślinę wodno-bagienną, należącą do rodziny pierwiosnkowatych. Typowej wiosennej pierwiosnki jednak nie przypomina...

Fot. Paulina Grzelak

Należy ona również do roślin, które wcale nie muszą być rzadkie, żeby łatwo je było zapamiętać oraz darzyć sympatią. Ma bowiem w sobie coś, co sprawia, że często jest jedną z pierwszych roślin wodnych, których się uczymy jako młodzi przyrodnicy i zapamiętujemy bez większego problemu. Być może to przez jej charakterystyczny wygląd dobrze opisany przez nazwę rodzajową. Okrzężnica ma liście ułożone „na okrętkę”, czyli w tak zwanych okółkach, które są licznie grzebieniasto podzielone. Mogą one przypominać trochę łodygę z liśćmi u wywłócznika, jednak u okrzężnicy liście te są bardzo liczne i gęsto wokół łodygi ułożone, przypominając jakby szczotkę. Takie przynajmniej można mieć skojarzenie widząc ją po raz pierwszy.

Okrzężnica sprawia wrażenie delikatnej rośliny, jest jednak jest mocno zakorzeniona w podłożu za pomocą kłącza. Sama łodyga może mieć długość nawet do 1 m. Najczęściej jednak w płytkich zagłębieniach terenu nie jest aż tak duża. Liście okrzężnicy tworzą gęste zwarte płyty zbiorowiska, którego dominującym i charakterystycznym gatunkiem jest sama okrzężnica. Od nazwy gatunkowej tej rośliny nosi ono nazwę *Hottonietum palustris* i jest to jedyny wyróżniony zespół roślinny w Polsce ze związku *Hottonion*. Okrzężnicę bagienną, jak i jej zbiorowisko, najczęściej spotkać można w olsach, gdzie stanowi charakterystyczny element tych bagiennych lasów – zajmuje płytke zagłębienia terenowe, okresowo zalewane i podtapiane, występujące pomiędzy kępami zdominowanymi przez olsze czarne.

Roślina i jej zbiorowisko nie rzucałyby się aż tak bardzo w oczy w terenie, gdyby nie jej liczne drobne białe kwiaty, które sprawiają wrażenie płatków śniegu okrywających zielone liście. Kiedy przyjrzymy im się z bliska, rzeczywiście wyglądają jak kwiaty dobrze nam znanych pierwiosnek. Płatki zrosnięte są u nasady, tworząc charakterystyczną rurkę ze słabo wyciętymi łatkami. Kwiaty okrzężnicy są śnieżnobiałe i - podobnie jak liście - ułożone okółkowo w dużym, 30-cm kwiatostanie na szczycie łodygi. To właśnie ta część rośliny wystaje ponad wodę.

Roślina ta jest bardzo pospolita na niżu, rzadziej spotkać ją można w górach. Nie jest chroniona ani zagrożona. I bardzo dobrze. Radzi sobie świetnie w miejscach, gdzie jest choć trochę wody. Jest dobrym przykładem tego, że nawet pospolite rośliny mogą być ciekawe, przykuwające oko i zapadające w pamięć na dłużej.

Paulina Grzelak

Sprawozdanie z XXXIII Lubuskiego Konkursu Przyrodniczego

I. Etap wojewódzki (Świebodzin)

W dniu 7 marca 2015 r. w Świebodzińskim Domu Kultury odbył się wojewódzki etap XXXIII Lubuskiego Konkursu Przyrodniczego dla uczniów gimnazjów oraz wyższych klas szkół podstawowych. Temat wiodący konkursu brzmiał: „Parki narodowe w Polsce”. W konkursie udział wzięło 68 uczniów reprezentujących 16 szkół.

W części pisemnej wyłoniono 20 finalistów, którzy zakwalifikowali się do etapu ponadwojewódzkiego konkursu.

FINALIŚCI

Finaliści XXXIII Lubuskiego Konkursu Przyrodniczego: Wojciech Kargul, Gimnazjum im. W. Korsaka, Lubniewice, Damian Czech, Gimnazjum im. W. Korsaka, Lubniewice, Edyta Duszyńska, Gimnazjum nr 1 im. Królowej Jadwigi, Lubsko, Paula Gidaszewska, Ekologiczna Szkoła Podstawowa nr 22, Zielona Góra, Zuzanna Antkowiak, Zespół Przedszkola, Szkoły Podstawowej i Gimnazjum, Belęcín, Oliwia Bielinis, Publiczne Gimnazjum, Strzelce Krajeńskie, Paweł Czepizak, Gimnazjum im. Św. Floriana, Trzciel, Miłosz Gąsiewski, Gimnazjum nr 3, Sulechów, Patryk Mówiński, Gimnazjum im. W. Korsaka, Lubniewice, Maria Bajor, Gimnazjum nr 3, Sulechów, Elwira Biel, Katolicka Szkoła Podstawowa im.

św. Urszuli Ledóchowskiej, Nowa Sól, Ewelina Falkowska, Gimnazjum im. Św. Floriana, Trzciel, Adam Janiak, Gimnazjum nr 3, Sulechów, Zofia Gromiec, Gimnazjum nr 3, Sulechów, Karolina Knop, Publiczne Gimnazjum, Strzelce Krajeńskie, Cezary Makarowicz, Zespół Szkół, Babimost, Wiktoria Podskalna, Gimnazjum nr 1 im. Królowej Jadwigi, Lubsko, Waldemar Rozynek, Zespół Przedszkola, Szkoły Podstawowej i Gimnazjum, Belęcín, Lucjan Sobiech, Ekologiczna Szkoła Podstawowa nr 22, Zielona Góra, Natalia Urbaniak, Publiczne Gimnazjum, Strzelce Krajeńskie.

KLASYFIKACJA INDYWIDUALNA

Ostatecznie klasyfikacja ścisłego finału etapu wojewódzkiego wyglądała następująco:

I MIEJSCE: Damian Czech, Gimnazjum im.

W. Korsaka w Lubniewicach

II MIEJSCE: Wojciech Kargul, Gimnazjum im. W. Korsaka w Lubniewicach

III MIEJSCE: Edyta Duszyńska, Gimnazjum nr 1 im. Królowej Jadwigi w Lubsku

KLASYFIKACJA ZESPOŁOWA

W rywalizacji zespołowej pierwsze trzy miejsca zajęły następujące szkoły (II miejsce dwie szkoły ex aequo):

I MIEJSCE: Gimnazjum im. W. Korsaka w Lubniewicach (opiekun grupy – Pani Bożena Biczek) - 55 pkt,

II MIEJSCE: Publiczne Gimnazjum w Strzelcach Krajeńskich (opiekun grupy – Pani Maria Jutkiewicz) - 47 pkt,

II MIEJSCE: Gimnazjum im. Św. Floriana w Trzciel (opiekun grupy – Pan Marek Janas i Pani Jolanta Mrowińska) - 47 pkt.

II. Etap ponadwojewódzki FINAŁ FINAŁÓW (Poznań)

Etap ponadwojewódzkiego konkursu odbył się 18 kwietnia 2015 r. w Poznaniu. Zmierzyli się w nim finaliści i laureaci etapu wojewódzkiego Lubuskiego Konkursu Przyrodniczego organizowanego przez Klub Przyrodników

(woj. lubuskie) oraz finaliści i laureaci etapu wojewódzkiego Konkursu Przyrodniczego organizowanego przez PTOP „Salamandra” (woj. wielkopolskie), łącznie 43 uczniów.

Na podstawie pytań ścisłego finału wyłoniono laureatów Finału Finałów:

I MIEJSCE: Natalia Wojtowicz, Gimnazjum nr 5 w Pile

II MIEJSCE: Kinga Smardz, Gimnazjum nr 2 w Kościanie

III MIEJSCE: Damian Czech, Gimnazjum w Lubniewicach

GRATULUJEMY!

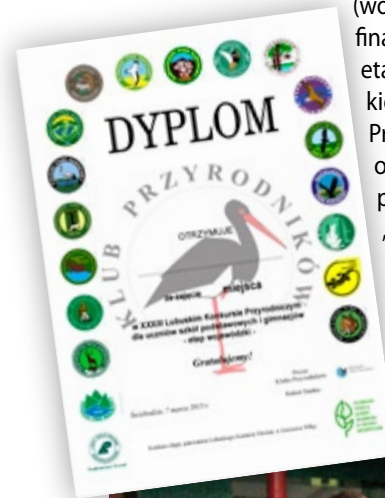
III. Sponsorzy

Co roku Konkurs wspierają finansowo lub rzeczowo różne instytucje oraz osoby prywatne.

W tym roku Konkurs został wsparty przez **PARKI NARODOWE** w postaci wydanych przez siebie wspaniałych publikacji książkowych oraz płyt, które przeznaczyliśmy na nagrody dla uczestników konkursu oraz dla trzech najlepszych zespołów (szkół) oraz Nadleśnictwo Trzciel i RDOŚ Gorzów.

Serdecznie dziękujemy za okazane wsparcie!

Hanna Garczyńska

NOWE koło Klubu

W kwietniu, z inicjatywy pięciu członków Klubu, powstało **Dolnośląskie Koło Klubu Przyrodników.**

Jego przewodniczącą została Katarzyna Żuk. Siedziba Koła mieści się we Wrocławiu. Zarząd Klubu zatwierdził powstanie nowego koła, po jurajskim, poznańskim, pilskim i wolsztyńskim, jest to piąte koło terenowe Klubu.

Żeby utworzyć koło potrzebna jest wola co najmniej czterech członków Klubu, którzy wybiorą spośród siebie przewodniczącego.

KONFERENCJA:

„Torfowiska Polski – ochrona, restytucja, monitoring”

W dniach 1-4 września, w Szczecinie i na Pomorzu, wspólnie z Zakładem Botaniki i Ochrony Przyrody Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Katedrą Botaniki Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Szczecińskim Towarzystwem Naukowym, pod patronatem RDOS w Szczecinie, organizujemy konferencję naukową „Torfowiska Polski – ochrona, restytucja, monitoring” połączoną z sesją terenową. Jest ona dedykowana Pani prof. dr hab. Janinie Jasnowskiej, z okazji 90. urodzin. Oczekujemy, że uda się nam podsumować dotychczasowy stan wiedzy na temat torfowisk Polski, zidentyfikować najważniejsze problemy ich ochrony, a także zdefiniować cele na następne kilkanaście lat. Konferencja odbędzie się w dniach 1-2 września w Szczecinie, sesje terenowe w dniach 2-4 września. Dla zainteresowanych osób opcjonalnie, w dniu 5 września wyjazd terenowy poświęcony eksperymentalnej restytucji torfowisk wysokich w okolicach Gdańska.

Szczegółowy program Konferencji oraz zasady uczestnictwa znaleźć można na stronie www.kp.org.pl.

MINIPROJEKT „Nowy dom dla bydgoskiej kawki”

Dnia 19 marca 2015 r. na terenie parków miejskich w Bydgoszcy, dzięki pomocy finansowej Minifunduszu Klubu Przyrodników, zostało zamontowanych 15 budek lęgowych dla kawki. Po 3 budki rozwieszono w parkach Witosza, nad Balatonem, nad Starym Kanałem, przy Castoramie i na Wzgórzu Dąbrowskiego.

Budki są drewniane, impregnowane, a ich daszki pokryte są papą. Umieściliśmy je na drzewach na wysokości 4-5 m. Z Urzędem Miasta ustaliliśmy, że budki zostaną włączone do corocznego programu czyszczenia budek finansowanego przez UM w Bydgoszcy.

W Bydgoszcy sezon lęgowy kawki opóźnił się z tym roku. Ptaki rozpoczęły znosić materiał gniazdowy dopiero około 22 marca. Mamy więc nadzieję, że kawki zasiedlą przynajmniej część nowo wywieszonych skrzynek jeszcze w tym sezonie i w czerwcu będziemy mogli obserwować wylatujące z nich pierwsze młode. W parku Witosza kawki zaczęły interesować się jedną z budek już w kilka godzin po jej zamontowaniu. Na terenie miasta co roku kawki tracą dziesiątki, a nawet setki miejsc lęgowych w budynkach. Mimo licznych interwencji większości z nich nie udaje się odtworzyć. Nasz projekt ma na celu częściowe uniezależnienie kawki od budynków i przywrócenie ich parkom, które z uwagi na niekonfliktowość, są bezpiecznym siedliskiem dla ptaków. To pierwszy tego typu projekt w Bydgoszcy. Jeśli się powiedzie i skrzynki zostaną zasiedlone, będziemy kontynuować go w przyszłości.

Karolina Jamska

Polecamy wydawnictwa Klubu

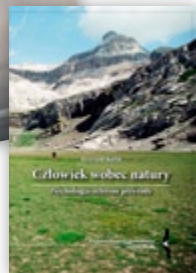
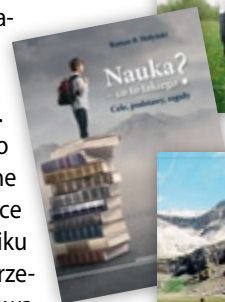

Wszystkich, którzy jeszcze nie zatarli umiejętności czytania druku na papierze zapraszamy do naszej księgarni. Można w niej nabyć zarówno wydawnictwa własne Klubu Przyrodników jak i polecane przez nas publikacje innych wydawców.

Szpecially polecamy nasze serie wydawnicze oraz wydawany przez Klub Przegląd Przyrodniczy. Zaczynamy właśnie wydawać XXVI tom Przeglądu, oznacza to, że do końca roku 2014 wydaliśmy równo 100 zeszytów. Przegląd można zaprenumerować, koszt prenumeraty na rok 2015 wynosi 48 zł. Wszystkim, którzy do końca wakacji zaprenumerują pismo prześlemy nieodpłatnie cztery zeszyty dowolnie wybrane z ostatnich 5 tomów. Szczególnie polecamy zeszyty zawierające materiały z organizowanych przez nas sesji, w każdym roczniku jest jeden taki zeszyt. Zapraszamy też do publikowania w Przeglądzie, od roku 2013 znajduje się na liście czasopism punktowanych MNIŚW. Szczegóły dotyczące zasad prenumeraty i zakupu zeszytów archiwalnych znaleźć można na stronie www.kp.org.pl/pp/.

Polecamy też nową serię wydawniczą Klubu, którą zaczęliśmy wydawać w roku 2012, poświęconą rozważaniom na temat poznawania, rozumienia i ochrony przyrody. Ukazały się w niej trzy pozycje: Romana B. Hołyńskiego „Nauka – co to takiego? Cele, podstawy reguły”, Andrzeja Jermaczka „Ochrona przyrody – czy to możliwe? O naturze, kulturze, utopii i kompromisach” oraz Ryszarda Kulika „Człowiek wobec natury. Psychologia ochrony przyrody”.

Te i inne wydawnictwa Klubu, a także inne publikacje, najlepiej zamawiać przez internet w naszym sklepie na www.kp.org.pl. Można je także nabyć lub zamówić telefonicznie w naszym biurze w Świebodzinie (kp@kp.org.pl, 683828236) oraz Stacji w Owczarach (owczary@kp.org.pl, 957591220).

MiniFundusz na MikroProjekty

Od czterech lat w ramach działalności Klubu prowadzimy MiniFundusz przeznaczony na realizację MikroProjektów. Główny cel MiniFunduszu, na który składają się środki z aukcji odbywających się podczas zjazdów Klubu, to wspieranie efektywnych działań i inicjatyw trwale chroniących przyrodę, nie wymagających wielkich nakładów - działań do których realizacji wystarczy odrobina dobrej woli, konsekwencji, trochę dobrze zorganizowanej pracy i kilkaset złotych.

Koszt wsparcia nie może przekraczać 1000 zł, działanie musi być efektywne, legalne i uzgodnione z zarządcą lub właścicielem terenu, prace nie mogą być niebezpieczne dla uczestników, osób postronnych ani czyjegoś mienia.

Łącznie w latach 2010-2014 dofinansowaliśmy 22 projekty, na łączną kwotę 13537,77 zł, w woj. dolnośląskim (6), łódzkim (4), wielkopolskim (3), lubuskim (2), świętokrzyskim (2), warmińsko-mazurskim (1), małopolskim (1), opolskim (2), kujawsko-pomorskim (1). Najwięcej (9) dotyczyło ochrony łąk, muraw i torfowisk, 4 ochrony nietoperzy, 3 ptaków oraz po 2 innych zwierząt, roślin i innych siedlisk.

Aby uzyskać wsparcie należy opisać swój zamiar na 1/2 - 1 strony, przysłać 1 - 2 zdjęcia, obiektu, napisać co, gdzie (na czym gruncie) chcecie zrobić, ile pieniędzy i na co potrzebujecie, czy ktoś jeszcze będzie finansował prace, kto i kiedy je wykona, jaki będzie ich efekt. Wnioski w formie listu, przyjmujemy w systemie ciągłym, tylko pocztą elektroniczną. Aby rozliczyć projekt należy przysłać krótkie sprawozdanie z realizacji, kilka zdjęć oraz wystawione na Klub Przyrodników faktury.

Aby wesprzeć nasze przedsięwzięcie należy aktywnie uczestniczyć w aukcjach odbywających się podczas zjazdów Klubu lub wpłacić dowolną kwotę na konto Klubu z dopiskiem MiniFundusz. Więcej szczegółów na www.kp.org.pl.

Zapraszamy!

Wydawnictwo Klubu Przyrodników

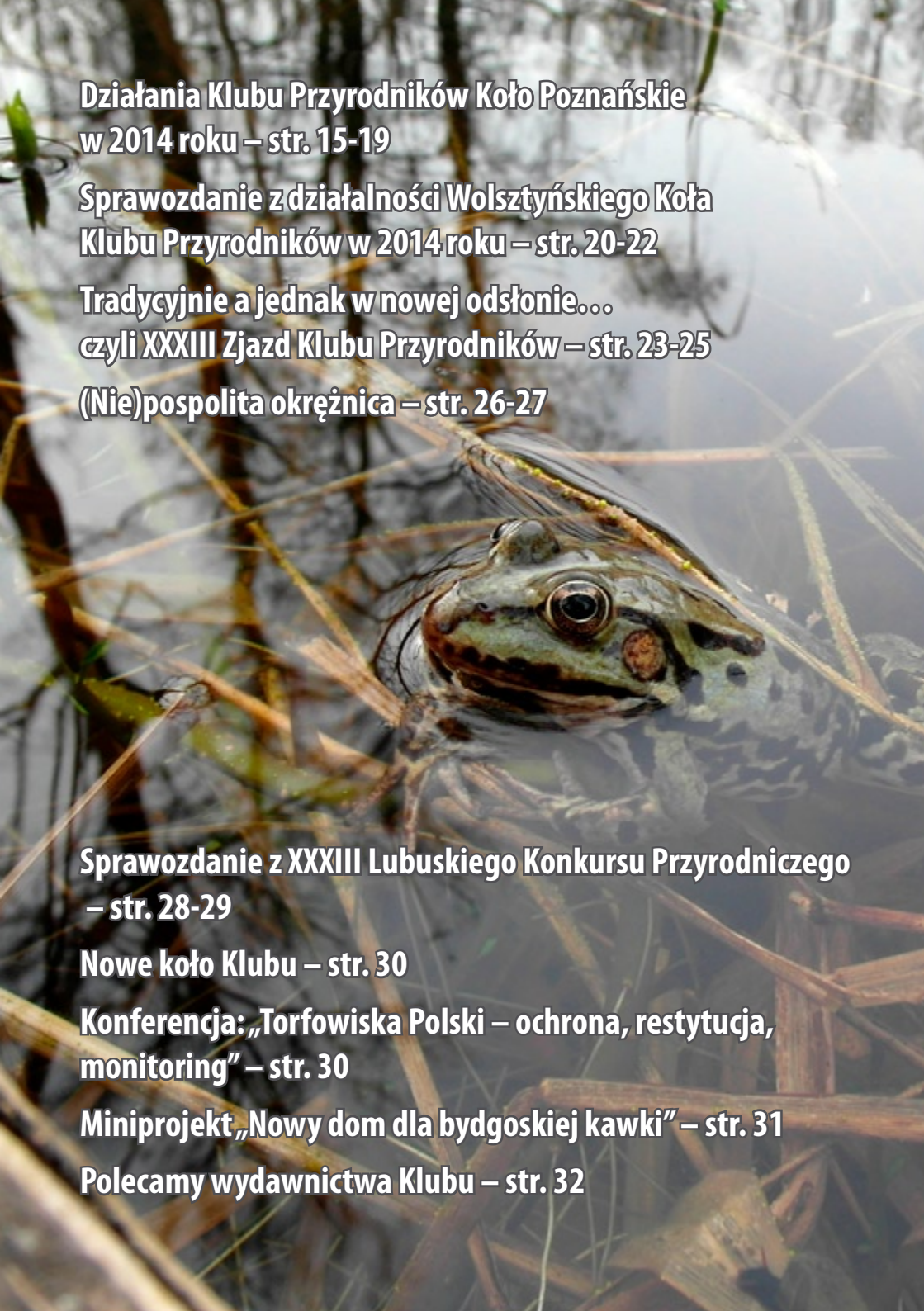
ul. 1 Maja 22, 66-200 Świebodzin, tel./fax 683828236, e-mail: kp@kp.org.pl, www.kp.org.pl

Redakcja: Hanna Garczyńska, Paulina Grzelak, Andrzej Jermaczek (redaktor naczelny), Marta Jermaczek – Sitak, Paweł Pawlaczyk

Zdjęcia na okładce: Alex Flesch, Dorota Horabik

Archiwalne zeszyty Boćka w wersji pdf znaleźć można pod adresem:

http://www.kp.org.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=146

A close-up photograph of a frog, likely a common frog, sitting in a pond. The frog is green with dark brown spots and stripes. It is surrounded by dry, brown reeds and water. The background is slightly blurred, showing more reeds and water.

**Działania Klubu Przyrodników Koło Poznańskie
w 2014 roku – str. 15-19**

**Sprawozdanie z działalności Wolsztyńskiego Koła
Klubu Przyrodników w 2014 roku – str. 20-22**

**Tradycyjnie a jednak w nowej odsłonie...
czyli XXXIII Zjazd Klubu Przyrodników – str. 23-25**

(Nie)pospolita okrzężnica – str. 26-27

**Sprawozdanie z XXXIII Lubuskiego Konkursu Przyrodniczego
– str. 28-29**

Nowe koło Klubu – str. 30

**Konferencja: „Torfowiska Polski – ochrona, restytucja,
monitoring” – str. 30**

Miniprojekt „Nowy dom dla bydgoskiej kawki” – str. 31

Polecamy wydawnictwa Klubu – str. 32